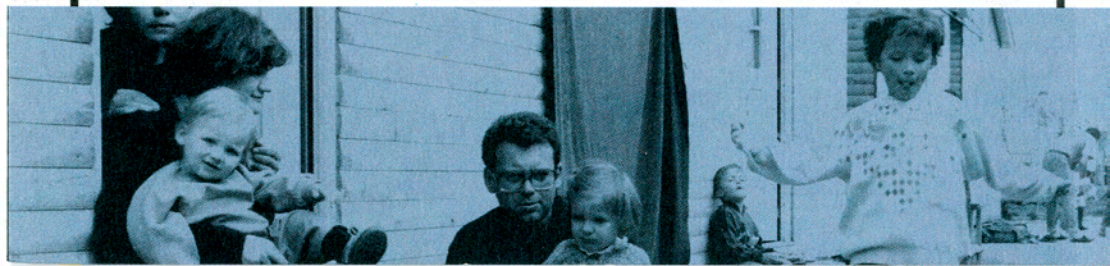

SOM FUGLE I BUR

En film af Lizzi Weischenfeldt om krigens børn

Hvor ville det være rart at komme til et sted, hvor der ikke var krig. Jeg kan ikke forstå, hvorfor de voksne slås. Mine kammerater var både serbere, kroater og muslimer. Men jeg tænkte aldrig over, hvad de var.

Hvis det var os børn, der bestemte ville vi aldrig have valgt krig, og så havde jeg haft min mor og min søster endnu. (Ivana)

Jeg drømmer om at komme til at bo sammen med min søster, og når jeg bliver stor vil jeg have en rigtig familie med mange børn. Jeg vil gerne have en uddannelse enten som læge eller som automekaniker. (Dalibor)

Jeg drømmer om at komme til England og prøver på at glemme alt det, der er sket. (Ivana)

Som fugle i bur er en film om to bosniske børn, Ivana og Dalibor, der bor i en flygtningelejr i Kroatien, mens krigen raser i det tidligere Jugoslavien. Ivana var den eneste overlevende efter en bombe faldt ned i det hus, hun boede i. Hun mistede næsten hele sin familie, både mor og tvillingsøster. Ivanas storebror overlevede, fordi han ikke var hjemme da bomben faldt. Han var med til at grave sin søster ud af ruinerne. Dalibor har det meste af sit liv boet på børnehjem. Han er født i den serbiske del af Bosnien og blev på grund af sin etniske oprindelse flyttet fra børnehjemmet til flygtningelejren.

45 min. Danmark, 1994

Producent Sfinx Film/TV for SFC med støtte fra TV2, Undervisningsministeriets Mediekontor og Nordisk Film & TV-Fond **Manuskript og instruktion** Lizzi Weischenfeldt **Kamera** Katia Forbert Petersen **Klip** Lizzi Weischenfeldt **Tone** Preben Mortensen **Musik** Ole Arnfred

Video 12 34 25

Den dag jeg fandt Dalibor igen var den lykkeligste dag i mit liv.

Jeg vil helst være sammen med Dalibor hele tiden og bliver nervøs hvis jeg ikke ved, hvor han er.

Jeg føler et stort ansvar for min lillebror. (Daliborka)

Tænk, hvis de en dag finder min far, så kunne vi måske også besøge ham. Jeg er sikker på han vil blive glad for at se os. Jeg kan ikke rigtigt huske ham, men jeg savner ham alligevel. (Dalibor)

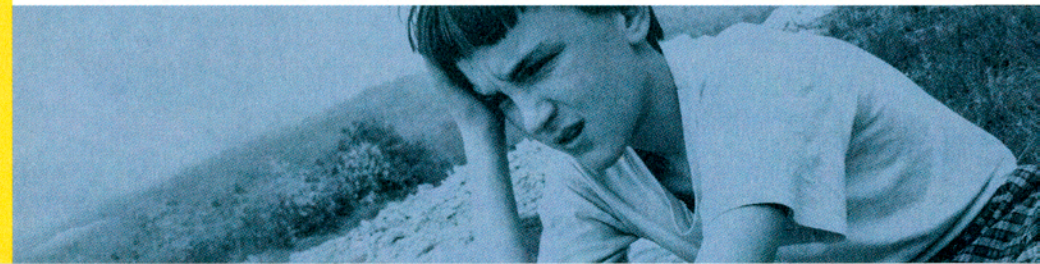
Jeg er hele tiden bange for, at krigen skal begynde igen. Hvad vil der så ske med os? (Daliborka)

Krig er ikke for børn er en fortsættelse af historien om den nu 12-årige Dalibor og hans et år ældre søster Daliborka. Krigen er slut, og børnene bor nu på et hjem for krigens børn i en romersk middelalderby i Kroatien. Udefra ser stedet idyllisk ud, men børnene har stadig mange problemer. De bosnisk/serbiske børn er ikke velkomne i den lille by. Andre børn ser skævt til dem, og hævder at deres far har slået kroater ihjel. Dalibor og Daliborka ved ikke engang om deres far er i live, men håber at de en dag finder ham.

41 min. Danmark, 1996

Producent Sfinx Film/TV for SFC med støtte fra TV2, Undervisningsministeriets Mediekontor og Nordisk Film & TV-Fond **Manuskript og instruktion** Lizzi Weischenfeldt **Kamera** Katia Forbert Petersen **Klip** Lizzi Weischenfeldt **Tone** Preben Mortensen **Musik** Ole Arnfred, Ole Høyer, Orbital "The Box"

Video 12 91 99

Flygtet fra en krig i Europa

Ivana, Dalibor og Daliborka – de tre børn, der er skildret i filmene – er blandt de ialt 2,5 mio. mennesker, som krigen i Bosnien drev på flugt. Halvdelen er såkaldt "interne flygtninge", d.v.s. de er tvunget væk fra det hjem og den by, de levede i, og bor nu et andet sted i Bosnien. Andre flygtede – som børnene i filmen – til overfyldte lejre i nabolandet Kroatien eller til andre lande i Europa. 20.000 bosniske flygtninge kom til Danmark. Mange af flygtningene bliver i deres nye lande – enten fordi deres hjem og landsby er ødelagt, og de ikke har noget at komme hjem til, eller fordi de er faldet til i deres nye land, har fået kæresten og venner her.

Den historiske baggrund

Modsætningerne mellem Jugoslaviens folk har dybe historiske rødder. Alle er de slaviske folk, der indvandrede til Balkan i det 6. og 7. århundrede. Men mens de nordlige folk, slovenere og kroaterne, kommer under centraleuropæisk indflydelse og omvendes til den romersk-katolske kristne tro, kommer serbere, bosniere og montenegrinere under indflydelse af den græsk-ortodokse kirke.

I det 15. århundrede uddybes modsætningerne, da Serbien, Bosnien og Montenegro erobres af tyrkerne og en stor del af bosnierne omvendes til den islamiske tro, mens kroater og slovenere bliver en del af det østrig-ungarske kejserrige. Således går skillelinjen mellem det østrig-ungarske og det tyrkiske imperium i flere århundreder ved de nuværende grænser mellem Kroatien og Bosnien og Kroatien og Serbien.

Situationen ændres radikalt efter Første Verdenskrig, hvor både det østrig-ungarske og det tyrkiske imperium lider store nederlag. Jugoslavien bliver i 1918 for første gang forenet som selvstændig stat, men de nationale modsætninger består. De udløses under Anden Verdenskrig i gensidige folkemord. En tysk lydstat oprettes i Kroatien under den fascistiske Ustasja-bevægelse, som under krigen myrder ca. 600.000 serbere, jøder og andre på den mest bestialske vis. Næsten lige så grusom er den serbisk-nationalistiske Tjetnik-bevægelse, der kæmper mod kroaterne og den tyske besættelsesmagt.

Det bliver dog marskal Titos kommunistiske partisanbevægelse, der befrier landet. Tito omdanner efter krigen Jugoslavien til en forbundsstat, hvor alle seks del-republikker: Slovenien, Kroatien, Bosnien-Hercegovina, Serbien, Montenegro og Makedonien skulle have lige stor indflydelse. Men de nationale modsætninger er ikke glemt, blot fejtet ind under gulvtæppet.

Jugoslavien opløses i krig

Efter Titos død i 1980 begynder Jugoslavien at gå i opløsning, politisk og økonomisk. I slutningen af 1980'erne får nationalistiske strømninger for alvor vind i sejlene – kraftigt ansporet af to nye ledere, serberne Slobodan Milosevic og kroaten Franjo Tudjman. Slovenien og Kroatien erklærer sig uafhængige i juni 1991. Det kommer til kortvarig, men blodig krig mellem den jugoslaviske forbundshær, kontrolleret af serberne, og først slovenere, siden kroaterne. Det kan dog ikke forhindre begge landes løsrivelse og Jugoslaviens opløsning.

Men det mest grusomme opgør bliver udkæmpet i Bosnien, hvor ingen befolkningsgruppe er i flertal: muslimerne udgør 43 pct. af befolkningen, serberne 31 pct., kroaterne 18 pct., mens 8 pct. defineres som "jugoslaver" eller "andre".

Børnesang :

Jeg ved et land som nogen kender
og dér har kejseren bestemt
at folk skal være venner
og åbne deres hænder
for så bli'r alting meget nemt.
Og alt er smukt og herligt
og alle smiler kærligt
for dér er man altid glad.

De bor i huse af chokolade
vinduerne er af marmelade.
Der vokser appelsiner,
bananer og rosiner.
Dér er alle men'sker glade.
Og alt er smukt og herligt
og alle smiler kærligt
for der er man altid glad.

(oversættelse : Benny Andersen)

Distribution : Statens Filmcentral Vognmagergade 10, 3.sal
Statens Filmcentral Mejlgade 55 8000 Århus

Da Bosniens muslimer og kroater ved en folkeafstemning i marts 1992 vedtager at erklære Bosnien selvstændigt, etablerer de bosniske serbere deres egen republik og begynder en erobningskrig med brug af de mest modbydelige metoder. Erobringen af en ny by følger det samme mønster, der snart går over i sproget som "etnisk rensning": Alle muslimer i byen, der "betyder noget", samles og henrettes på bestialsk vis, gamle, kvinder og børn samles i koncentrationslejre, fanger mishandles, kvinder voldtages – alt sammen med det formål at skabe frygt, så resten af den muslimske befolkning flygter af sig selv.

De større muslimsk-dominerede byer – Sarajevo, Tuzla, Bihac – udsættes for langvarig belejring, bombardementer og snigskytter. Alle parter i krigen bruger grusomme metoder, og der er også kampe mellem muslimer og kroater, men de bosniske serbere overgår alle andre. Et eksempel er henrettelsen i sommeren 1995 af skønnet 8.000 mænd og unge drenge i den muslimske by Srebrenica, der ellers var stillet under FN's beskyttelse. På denne måde opnår serberne kontrollen med to tredjedele af Bosnien.

Men i sommeren 1995 vender krigen, den kroatisk hær generobrer serbisk-kontrollerede dele af Kroatien og fortsætter ind i Bosnien, og også den bosniske regeringshær rykker frem. De bosniske serbere er trængt og mere indstillet på en fredsløsning.

Den kommer i november samme år efter forhandlinger mellem den muslimske bosniske præsident, Alija Izetbegovic, Tudjman og Milosevic i Dayton, USA. Dayton-aftalen indebærer, at alle krigshandlinger stoppes, at 60.000 mand fra en international styrke indsættes for at sikre freden, alle soldater og våben trækkes tilbage til kasernerne og alle krigsfanger udveksles.

Bosnien-Hercegovina forbliver én stat, men med to forskellige, omtrent lige store statsenheder: den kroatisk-muslimske Føderation og Republika Srpska, de bosniske serberes republik. Bosnien får en fælles forfatning, præsidentråd og parlament, en fælles regering og centralbank, men en stor del af magten er udlagt til de to statsenheder og deres parlamenter og regeringer. Der holdes demokratiske valg til alle parlamenter og politiske organer i september 1996 med de nationalistiske partier som sejrherre i alle tre lejre.

Krigens omkostninger

Tilbage står regningen, og den er enorm. 65 pct. af alle virksomhederne var ødelagt eller plyndret under krigen, siger den bosniske regering, der anslår skaderne på bygninger, veje og industri til at løbe op i 80 mia. dollar (ca. 475 mia. kr.).

Men de værste omkostninger er naturligvis de menneskelige. 280.000 mennesker blev dræbt under de 43 måneders krig i Bosnien, og 2,5 mio. drevet på flugt. Den etniske rensning har efterladt splittede familier og et had mellem folk, der før var venner. Bosnien er et land fyldt med "skæbner", krigsinvalidere, der har fået benene sat af, eller "sprængte sind", voksne og børn, der har set og oplevet for meget under krigen og har fået alvorlige psykiske lidelser. Alene i hovedstaden Sarajevo efterlod krigen 3.500 forældreløse børn.

Og konflikterne fortsætter, på et mindre blus. På trods af, at Dayton-aftalen garanterer flygtninge ret til at vende tilbage til deres tidligere hjem, sker det kun i de områder, hvor deres egen "gruppe" sidder på magten. Muslimer, der forsøger at vende tilbage til deres hjembyer på kroatisk eller serbisk område, bliver fortsat mødt med geværkugler eller stenkast. Bosnien har fred nu, forstået som fravær af krig, men det er en væbnet fred.

KRIG ER IKKE FOR BØRN

En film af Lizzi Weischenfeldt om krigens børn

